

DURADELLA

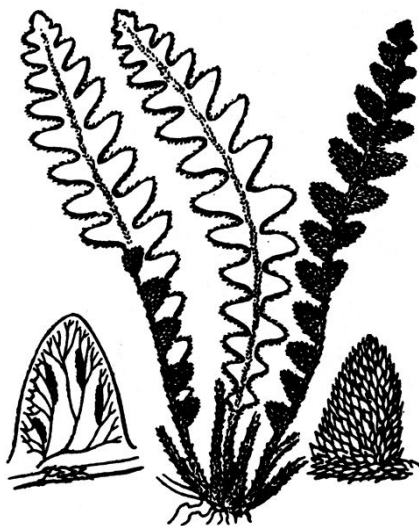
Asplenium ceterach L.

[1753, Sp. Pl. : 1080] $2n = 144$

[=*Ceterach officinarum* Willd.]

dibuix: THOMÉ, OTTO WILHELM

Asplenium ceterach. Foto: JACQUES MARÉCHAL

NOMS POPULARS

- Alemany:** Milzfarn/Schriftfarn/Apothekerfarn / Schuppenfarn
Anglès: Rusty-back/Arabian ceterach / Common spleenwort / Finger fern / Miltwaste / Rusty back fern / Scale fern / Scaly fern / Stone fern
Àrab: شتراق مخزني
Aragonès: doradeta, mermasangre, sardineta, yerba lancera, doradilla, esmermasangre, felces, hierba lancera, ierba lanzera, jéus, mermasangre, sardineta.
Bable: colondrillo, h.elecha, h.elechos.
Basc/Euskera: kulandrin ori, orma, orma-belarra, vascitxarrangilla, xardin-belar hori, xardin-belar horia, xardin-belarr horin.
Castellà: adoradilla, calandrillo, capilera dorada, charranguilla, culantrillo, dorada, doradilla, doradillo, doraila, dorosilla, escolopendria, helecho churrero, hierba de la tos, hierba del contrillo, hierba del oro, hierba dorada, hierba doraila, hierba plateada, , pulmonaria dorada, rompepiedra, sardineta, té bravío, yerba dorada, zanca morenilla
Català: auladella, auradella, aurellina, dauradella, dauradeta, dorada, doradella, doraella, herba auradella, herba daurada, herba de la febre, herba de la sang, herba de paret, herba dorada, herba queixalera, melsera, morella, neuradella, nurella, uradella, uredella, corbelleta, doradella, doraella, dorodilla, dorà, herba melsera, herba ordilla, herba platera, herba platereta, herbeta doraeta , herbeta dorà, melfera, ordilla, oredilla, orodilla, patetes de Nostre Senyor, peixets, sardineta, serpeta, uradilla.
Danès: Miltbregne

Eslovac:	Ceterak lekársky
Eslovè:	Navadna slatinka / Slatinka navadna
Estonià:	Soomus-raunjalg
Finlandès:	Hilserauniainen
Francès:	Cétérach des officines / Doradille / Herbe dorée
Gaèlic:	Raithneach rua
Gal·lès:	Duegredynen gefngoch
Gallec:	cerveriña, doiradinha, doradinha, douradinha, douradiña, erva doirada, erva-doirada, escolopendra verdadeira, fenta-das-pedras, fenta pequeniña, fento de ouro, fento pequeño, herba de ouro.
Grec:	Ασπλήνιο / Κατέραχο το φαρμακευτικό / Σκορπίδι / Σκορπιδόχορτο
Hebreu:	דַּנְדַּן רַפּוּאִית
Holandès:	Schubvaren
Hongarès:	Pikkelypáfrány
Italià:	Cedracca/ Cedracca comune/Erba dorata / Spaccapietra
Noruec:	Miltbregne
Polonès:	Śledzionka skalna
Portuguès:	Doiradinha / Douradinha / Erva-de-ouro / Erva-dourada/ ceteraque, doiradinh, doiradinha bastarda, doiradinha-das-boticas, doradinha, douradinha, douradinha bastarda, erva doirada, erva-doirada, escolopendra verdadeira, fenta pequeniña, fento de ouro, fento pequeniño, fento pequeño, herba de ouro.
Rus:	Костенец аптечный/Скребница аптечная
Serbi:	Златна папрат/Златица с камена/ Zlatna paprat/ Zlatica s kamena
Suec:	Mjältbräken
Turc:	Altınotu / Dalakotu
Txec:	Кувор lékařský
Ucrainès:	Асплений скребничний/ Загнітиця лікарська / Костянець скребничний / Селезінник лікарський / Скребница аптечна
Xinès:	药蕨

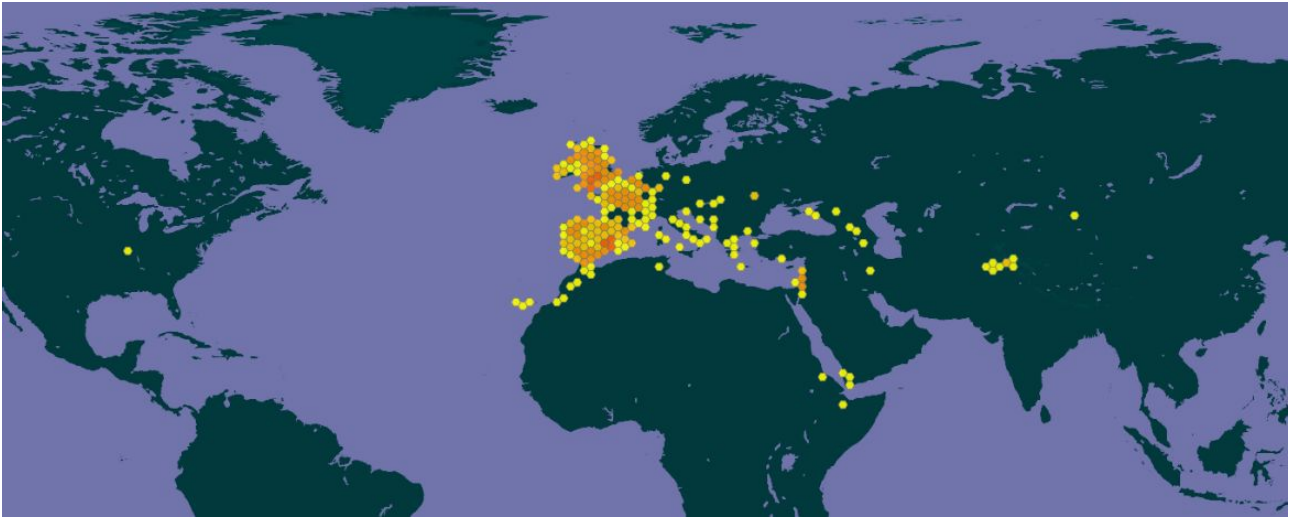
DESCRIPCIÓ BOTÀNICA

Aquesta falguera petita té el rizoma curt, revestit de pàlees quasi negres amb marge ciliat. Les frondes fan 5-15 cm de longitud, són persistents i agrupades en fascicles densos. El pecíol fa 1/3-1/6 de la longitud de la làmina i és de color castany gairebé negre. La làmina fa 4-12 × 1.5-2.5 mm i té forma lanceolada oval, pinnatipartida. El dors és de color verd més o menys fosc i mat. Pel revers té algunes pàlees brillants entre platejades i color de rovell. Les pinnes fan 8-19 × 4-6 mm i sol haver-n'hi 6-15 parelles. Estan disposades alternes i tenen forma oblonga molt arrodonida a l'àpex. Poden ser enteres o una mica crenades. En temps de sequera canvien molt l'aspecte, apareixent molt arrugades, però recuperen la forma quan torna a haver-hi prou humitat. Les espores fan 36-45 micres de diàmetre i tenen color castany fosc.

Dins el gran grup de les falgueres, la família de les Aspleniàcies es distingeix per ser planta terrestre, amb esporangis amb anell, sense indusi, per les frondes peciolades de formes similars no translúcides. I el gènere de WILLDENOW (*Ceterach*) es distingeix per tenir les frondes pinnatipartides, amb pàlees escarioses cobrint el revers molt densament. Recentment s'ha fet prevaldre el gènere de LINNÉ (*Asplenium*) pera aquesta espècie.

HÀBITAT I DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA

Es fa a esquerdes de roques o murs, preferentment calcaris en indrets més o menys ombrívols des de terra baixa fins l'estatge subalpí. Viu per Europa i la part temperada (Himàlaia oriental, Líban) d'Àsia.

Asplenium ceterach al món, segons GBIF

HISTÒRIA I ESOTERISME

DIOSCÒRIDES (segle I) escrivia que les fulles begudes durant 40 dies bullides en vinagre redueixen l'esplenomegàlia, si a més s'apliquen en pols barrejades amb vi per sobre la zona de la melsa. També és útil contra l'anúria, el singlot, la icterícia i els càlculs a la bufeta. Extreta en una nit sense lluna i lligada al coll amb la peüngla d'una mula produeix esterilitat a les dones fèrtils.

Per a NICHOLAS CULPEPER (segle XVII), l'«*spleenwort*» o «*heart's tongue*» és planta regida per Saturn i emprada generalment contra malalties de la melsa. Ajuda quan hi ha estrangúria o càlculs a la bufeta de l'orina i també contra la icterícia o el singlot. Però el suc aplicat a la matriu provoca esterilitat. PIETRO ANDREA MATTHIOLI (segle XVII) creia que 4 g de les escates del revers de les frondes d'aquesta falguera preses amb 2 g d'ambre en pols i suc de plantatge o tripó és un remei que combat la gonorrea ràpidament. L'aigua de bullir la falguera amb el rizoma ajuden a combatre la sífilis i la icterícia. CAMERARIUS (segle XVII) escrivia que el destil·lat de la falguera fa expulsar els càlculs dels ronyons o de la bufeta. I que la cendra beguda o aplicada per fora amb aigua estova la melsa.

PROPIETATS MEDICINALS

• astringent	• hipotensora
• colerètica	• pectoral
• cosmètica anti-elastasa	• regularitza la menstruació
• diürètica	• vermífuga
• fluïdificant	• vulnerària

USOS MEDICINALS

• cabell debilitat i poc ros (+ cendra)	• ferides
• càlculs urinaris (oxalats, àcid úric)	• gonorrea
• càncer de gola (p.p. 3,4-dihidroxi-benzaldehid)	• gota
• cistitis	• hipertensió
• dolors musculars	• icterícia
• edemes	• incontinència urinària
• esplenomegàlia	• infecció d'orina
• febre	• mal de ventre
	• mala circulació (+ agrimònia)

- malària
- melsa inflamada
- pell envellida
- penellons
- peus cansats
- retenció d'orina
- sífilis
- singlot
- tos seca
- úlcera duodenal
- ureteritis
- uretritis
- varius

POSSIBLE TOXICITAT

La planta crua pot fer perdre la memòria degut a l'enzim de anul·la la tiamina.

ALTRES USOS

Enrosseix els cabells.

PREPARATS

Ungüent per les *cabraies* als pits (esquerdes als mugrons). Un gra d'all, boixets (*Calendula officinalis*) de Jardí, greix de gallina, arròs de paret (*Sedum dasyphyllum*), arrel de floravia (*Centaurea calcitrapa*), falzia (*Ceterach officinarum*), nou moscada ratllada, cera nova, greix de conill mascle, greix de porc dolç, clavell mascle, el que acaba en punta (*Dianthus monspessulanus*). Es fa bullir 5-10 minuts. És bo, tant per les metes de les vaques, com pels pits de les persones [LLUÏSA SADURNÍ de les Comes de Gombrèn].

Remei per fer baixar la pressió: dauradella (*Ceterach officinarum*) + herba prima (*Asperula cynanchica*) + fulla d'olivera (*Olea europaea*) + cabellera de blat de moro (*Zea mays*) [ONOFRE VALLS, de Pardines].

PRINCIPIS ACTIUS

- 3,4-dihidroxi-benzaldehyd 7%